

INFORMACJA DOTYCZĄCA DZIAŁAŃ EWALUACYJNYCH I WYNIKÓW EWALUACJI PLANU STRATEGICZNEGO DLA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ NA LATA 2023-2027

2024

1 SPIS TREŚCI

2 Wykaz skrótów.	2
3 WSTĘP.....	3
4 DZIAŁANIA EWALUACYJNE.....	3
4.1 PLAN EWALUACJI – zmiany.....	3
4.2 GRUPA DS. EWALUACJI.....	4
4.3 WSPÓŁPRACA Z EVALUATION HELPDESK.	4
4.3.1 Organizacja warsztatów EvaluationWorks!	4
4.3.2 Spotkania EvalPLATFORM.....	4
4.3.3 Warsztaty dobrych praktyk.....	5
5 BADANIA EWALUACYJNE – krótka charakterystyka.	5
5.1 Metodyka makroekonomicznego modelowania efektów netto interwencji publicznej w ramach PROW 2014-2020 i PS WPR 2023-2027.	5
5.2 Wpływ PS WPR 2023-2027 na gospodarkę nawozową i jakość wód - metodyka.....	6
5.3 Wpływ PS WPR 2023-2027 na emisję gazów cieplarnianych i zanieczyszczenie powietrza – metodyka ..	6
5.4 Analiza i ocena wdrażania w PS WPR interwencji I.10.2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej wdrażanej w PS WPR 2023-2027	7
5.5 Ocena wdrażania wybranych interwencji wsparcia PS WPR 2023-2027	7
5.6 Efekty rzeczowe wybranych interwencji wsparcia PS WPR.	8
5.7 Trwałość gospodarstw rolnych korzystających z inwestycji finansowanych z udziałem środków EFRROW – wybrane problemy teoretyczne i metodologiczne.	9
6 POZOSTAŁE DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z EWALUACJĄ PS WPR.....	9
6.1 Minimalne wymogi w zakresie ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju.....	9
6.2 Warsztaty ewaluacyjne dla Lokalnych Grup Działania.....	9

2 WYKAZ SKRÓTÓW.

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Evaluation Helpdesk - European Evaluation Helpdesk for the CAP (https://eu-cap-network.ec.europa.eu/support/evaluation_en).

Evaluationworks! – autorska formuła warsztatów prowadzonych przez Evaluation Helpdesk na temat ewaluacji PS WPR.

EvalPLATFORM - platforma do komunikacji i wymiany informacji między Instytucjami Zarządzającymi na temat rozwiązań w zakresie wdrażania Planu Ewaluacji prowadzona przez Evaluation Helpdesk.

Grupa ds. Ewaluacji - Grupa do spraw Ewaluacji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

Instytucja Zarządzająca - Minister właściwy do spraw rozwoju wsi.

Komitet Monitorujący - Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (<https://edziennik.minrol.gov.pl/legalact/2022/56/>).

MRiRW - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Plan Ewaluacji - Plan Ewaluacji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023- 2027.

PS WPR – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

PROW 2014-2020 - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

FADN – unijny system zbierania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych.

Rozporządzenie 2022/1475 - Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2022/1475 z dnia 6 września 2022 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 w odniesieniu do ewaluacji planów strategicznych WPR oraz dostarczania informacji na potrzeby monitorowania i ewaluacji.

Rozporządzenie 2021/2115 - Rozporządzenie 2021/2115 ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013.

Zarządzenie nr 12 - Zarządzenie nr 12 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 marca 2024 r. w sprawie powołania Grupy do spraw Ewaluacji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027.

3 WSTĘP.

Niniejsza Informacja jest wypełnieniem wymogu wskazanego w art. 5 rozporządzenia 2022/1475, zgodnie z którym państwa członkowskie udostępniają Komisji informacje dotyczące działań ewaluacyjnych i wyników ewaluacji, o których mowa w art. 124 ust. 3 lit. d) i art. 124 ust. 4 lit. c) rozporządzenia 2021/2115, po przeprowadzeniu analizy przez komitet monitorujący, w tym rezultat tej analizy, nie później niż miesiąc przed corocznym spotkaniem w sprawie przeglądu realizacji celów PS WPR.

Poniżej przedstawiono najważniejsze aktywności podjęte w zakresie ewaluacji za rok 2024.

4 DZIAŁANIA EWALUACYJNE.

4.1 PLAN EWALUACJI – zmiany

Polska, zgodnie z przepisami UE (art. 140 ust. 5 rozporządzenia 2021/2115), miała obowiązek przedłożyć Plan Ewaluacji Komitetowi Monitorującemu do dnia 31 sierpnia 2023 roku (w ciągu roku od dnia przyjęcia PS WPR). Plan Ewaluacji został pozytywnie zaopiniowany i przyjęty przez Komitet Monitorujący w trybie obiegowym Komitetu w dniu 21 sierpnia 2023 roku. Jednocześnie Komitet Monitorujący upoważnił Instytucję Zarządzającą do realizacji Planu Ewaluacji, zgodnie z przyjętymi w tym Planie zapisami.

W okresie sprawozdawczym dokonano jednej zmiany Planu Ewaluacji PS WPR.

W wyniku analizy treści Planu oraz konsultacji – m.in. z przedstawicielami Komisji Europejskiej oraz Grupą ds. Ewaluacji PS WPR wprowadzono modyfikacje i uzupełnienia niektórych zapisów w Planie Ewaluacji. Dotyczą one w szczególności:

- uszczegółowienia i doprecyzowania zadań wybranych podmiotów zaangażowanych w proces zarządzania ewaluacją,
- dodania schematu obrazującego zadania poszczególnych podmiotów w procesie ewaluacji,
- uszczegółowienia informacji na temat rocznych planów ewaluacji PS WPR,
- zmiany terminów realizacji niektórych badań ewaluacyjnych – wynikających przede wszystkim z konieczności dostosowania do tempa wdrażania poszczególnych instrumentów wsparcia PS WPR na lata 2023-2027.

Zmiana Planu Ewaluacji została przyjęta uchwałą Komitetu Monitorującego nr 100 z dnia 5 listopada 2024 roku.

Zmieniony Plan Ewaluacji został upubliczniony na stronie internetowej:

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja4>

4.2 GRUPA DS. EWALUACJI.

W celu koordynacji procesu ewaluacji PS WPR, jak również dążąc do zapewnienia sprawnej współpracy przy realizacji Planu Ewaluacji, powołana została Grupa do spraw Ewaluacji.

W okresie sprawozdawczym odbyły się dwa posiedzenia Grupy:

- I spotkanie Grupy odbyło się w dniu 5 czerwca 2024 r. Było to spotkanie inauguracyjne, podczas spotkania omówione zostały m.in. aspekty formalne funkcjonowania Grupy oraz przedstawiony został Plan Ewaluacji PS WPR na lata 2023 -2027.
- II spotkanie Grupy odbyło się w dniu 5 listopada 2024 r. W spotkaniu, oprócz członków Grupy, udział wzięli również przedstawiciele Instytutów Badawczych nadzorowanych przez MRiRW, które są zaangażowane w proces ewaluacji PS WPR. Celem spotkania była dyskusja na temat możliwości i zasad dalszej współpracy z Instytutami Badawczymi w zakresie ewaluacji PS WPR oraz omówione zostały wstępne propozycje badań ewaluacyjnych planowanych do realizacji w 2025 roku.

4.3 WSPÓŁPRACA Z EVALUATION HELPDESK.

4.3.1 ORGANIZACJA WARSZTATÓW EVALUATIONWORKS!

15 października 2024 roku, z inicjatywy Evaluation Helpdesk we współpracy z Instytucją Zarządzającą zorganizowane zostały kolejne warsztaty ewaluacyjne z cyklu EvaluationWorks!. Tematem warsztatów była „Ewaluacja wartości dodanej LEADER”. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele instytucji zarządzającej, agencji płatniczej, samorządów województw oraz Lokalnych Grup Działania. Warsztaty połączone były ze spotkaniem Grupy roboczej ds. sprawozdawczości i monitorowania LEADER, podczas którego w szerszym zakresie omówiono również potrzeby i obowiązki Lokalnych Grup Działania w odniesieniu do ewaluacji, monitorowania i sprawozdawczości.

4.3.2 SPOTKANIA EVALPLATFORM

W okresie sprawozdawczym przedstawiciele Instytucji Zarządzającej brali udział w spotkaniach EvalPLATFORM, organizowanych przez Evaluation Helpdesk. Spotkania odbywają się poprzez platformę MS Teams. Biorą w nich udział przedstawiciele państw członkowskich UE. Są to robocze, fakultatywne spotkania, podczas których uczestnicy informowani są o bieżących pracach w zakresie ewaluacji na poziomie UE, a także możliwa jest wymiana informacji i doświadczeń w zakresie przygotowania i realizacji Planu Ewaluacji jak również innych zadań związanych z ewaluacją.

4.3.3 WARSZTATY DOBRYCH PRAKTYK

W okresie sprawozdawczym przedstawiciele IZ uczestniczyli w organizowanych przez Evaluation Helpdesk warsztatach Dobrych Praktyk:

- W dniach 24 - 25 czerwca 2024 r. w Nantes odbyły się warsztaty pn. „Ocena wkładu rolnictwa węglowego w realizację celów klimatycznych WPR”. Celem warsztatów było pogłębienie wiedzy na temat ewaluacji w zakresie rolnictwa związanego z emisją dwutlenku węgla w kontekście planów strategicznych WPR oraz wymiana praktycznych doświadczeń z poprzednich ewaluacji w zakresie łagodzenia zmian klimatu, w tym ocena działań, które przyczyniają się do ochrony i sekwestracji dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie.
- W dniach 7 - 8 listopada 2024 roku w Budapeszcie odbyły się warsztaty pn. „Ocena uproszczeń WPR dla beneficjentów i administracji”. Celem warsztatów była refleksja i wyciągnięcie wniosków z doświadczeń, spostrzeżeń i pomysłów uczestników w odniesieniu do oceny uproszczenia WPR zarówno dla beneficjentów, jak i dla administracji, w celu przygotowania państw członkowskich do przyszłych ocen uproszczenia WPR.

5 **BADANIA EWALUACYJNE – KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA.**

W okresie sprawozdawczym zrealizowano badania dotyczące opracowania **metod badawczych** oraz wykorzystania dostępnych źródeł danych na potrzeby ewaluacji (pkt. 5.1, 5.2 i 5.3).

W obszarze ewaluacji **on going** zrealizowano ponadto badanie dotyczące analizy wsparcia wybranych instrumentów PS WPR (pkt. 5.4 oraz 5.5).

Ponadto w odniesieniu do wybranych instrumentów wsparcia inwestycyjnego przeprowadzono również bieżące analizy własne efektów rzeczowych wybranych interwencji (pkt. 5.6).

Przeprowadzone zostały także prace badawcze związane z trwałością inwestycji w rolnictwie w oparciu o dane gromadzone w systemie FADN (pkt. 5.7).

5.1 **Metodyka makroekonomicznego modelowania efektów netto interwencji publicznej w ramach PROW 2014-2020 i PS WPR 2023-2027.**

Wykonawca badania: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB.

W ramach realizacji badania został dokonany przegląd rozwiązań metodycznych wykorzystywanych do oceny efektów interwencji publicznych podejmowanych w ramach realizacji polityki gospodarczej. Analizie porównawczej poddano główne podejścia metodyczne poczynając od kontrfaktycznego, poprzez analizę kosztów i korzyści, ocenę zmiany w nadwyżkach rynkowych konsumenta i producenta, symulacje na poziomie rachunków narodowych, a kończąc na modelach równowagi ogólnej. W wyniku przeprowadzonej analizy podjęto próbę wskazania rozwiązań metodycznych najbardziej przydatnych do obiektywnego ustalenia efektów netto interwencji realizowanych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR oraz PROW).

Raport z badania dostępny jest na stronie MRiRW: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja4>

5.2 Wpływ PS WPR 2023-2027 na gospodarkę nawozową i jakość wód - metodyka.

Wykonawca badania: Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB; Instytut Technologiczno – Przyrodniczy – PIB.

Opracowanie obejmuje przygotowanie metodyki szacowania oddziaływania PS WPR na cel jakim jest: Wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze, i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych (CS5). Przygotowane opracowanie opiera się na podstawowym pytaniu badawczym: W jakim stopniu PS WPR przyczynia się do realizacji celu polegającego na zapewnieniu wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi (jakość wód, gospodarka nawozowa)? Poszczególne kroki w określeniu metodyki polegały na analizie logiki interwencji PS WPR, określeniu czynników sukcesu, wskaźników oraz propozycji metod badawczych i określenie źródeł danych w kontekście oceny wpływu PS WPR na cele środowiskowe związane z gospodarką nawozową i jakością wód.

Raport z badania dostępny jest na stronie MRiRW: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja4>

5.3 Wpływ PS WPR 2023-2027 na emisję gazów cieplarnianych i zanieczyszczenie powietrza – metodyka

Wykonawca badania: Wykonawca badania: Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB; Instytut Technologiczno – Przyrodniczy – PIB

Celem badania była analiza logiki interwencji PS WPR, określenie czynników sukcesu, wskaźników oraz propozycji metod badawczych i określenie źródeł danych w kontekście oceny wpływu PS WPR na cele środowiskowe związane emisją gazów cieplarnianych i zanieczyszczeniem powietrza.

Raport z badania dostępny jest na stronie MRiRW: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja4>

5.4 Analiza i ocena wdrażania w PS WPR interwencji I.10.2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej wdrażanej w PS WPR 2023-2027

Wykonawca badania: Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB; Instytut Technologiczno – Przyrodniczy – PIB; Instytut Zootechniki – PIB.

Celem badania była analiza i ocena składanych wniosków o przyznanie pomocy na operacje z obszaru A, B i C w ramach Interwencji I.10.2 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej” złożonych w 2024 r. Analizę przeprowadzono na podstawie danych ARiMR. Dodatkowo przeprowadzono analizę jakościową - wywiad bezpośredni w oparciu o ankietę badawczą. Badanie pogłębione, jakościowe miało na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie co i w jaki sposób ograniczało aktywny udział w naborze wniosków, jakie rozwiązania mogłyby zniwelować zidentyfikowane w analizie ilościowej problemy. W celu porównawczym do analizy wykorzystano ponadto dane dotyczące biogazowni rolniczych - dostępne na stronie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, dane pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego oraz informacje dotyczące rozwoju inwestycji fotowoltaicznych (PV) w Polsce z Agencji Rynku Energii. Raport z badania dostępny jest na stronie MRiRW: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja4>

5.5 Ocena wdrażania wybranych interwencji wsparcia PS WPR 2023-2027

Wykonawca badania: Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB; Instytut Technologiczno – Przyrodniczy – PIB; Instytut Zootechniki – PIB.

Badanie stanowi kontynuację badania realizowanego w roku 2023 i ma na celu przeprowadzenie analizy dotyczącej skali (zakresu) zainteresowania (stopnia zainteresowania ze strony beneficjentów) interwencjami realizowanymi w ramach PS WPR na podstawie wniosków złożonych w roku 2023 w Polsce, a dokładniej w odniesieniu do:

- profilu produkcji,

- struktury zasiewów, obsady zwierząt,
- wieku, płci rolnika itp.

Analizowane są następujące wybrane instrumenty wsparcia PS PWR:

- I.4.1 Ekoschemat - Obszary z roślinami miododajnymi
- I.4.2 Ekoschemat - Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi
- I.4.3 Ekoschemat - Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin
- I.4.4 Ekoschemat - Biologiczna ochrona upraw
- I.4.5 Ekoschemat - Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych
- I.4.6 Ekoschemat - Dobrostan zwierząt
- I.8.1 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000
- I.8.2 Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000
- I.8.3 Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000
- I.8.4 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych
- I.8.5 Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
- I.8.6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie
- I.8.7 Bioróżnorodność na gruntach ornych
- I.8.11 Rolnictwo ekologiczne
- I. 10.11. Zalesianie gruntów rolnych
- I. 10.12. Tworzenie zadrzewień śródpolnych
- I. 10.13. Zakładanie systemów rolno-leśnych
- I. 10.14. Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych.

Zaplanowany odbiór i publikacja raportu kwiecień 2025 roku.

5.6 Efekty rzeczowe wybranych interwencji wsparcia PS WPR.

Wykonawca opracowania: Departament Wspólnej Polityki Rolnej, Zespół oceny i ewaluacji.

Opracowania zawierają informacje o zaplanowanych do realizacji efektach rzeczowych generowanych na podstawie wystandaryzowanego „wspólnego słownika efektów rzeczowych”.

Przeanalizowane zostały następujące interwencje:

- I.10.2 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie oze i poprawy efektywności energetycznej”
- I.10.5 „Rozwój małych gospodarstw”

- I.11 „Premie dla młodych rolników”

Zaprezentowane zestawienia dotyczą planów zakupowych beneficjentów z którymi zawarto umowy. Dane zostały udostępnione przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, prezentowane są wg stanu na 31 grudnia 2024 roku.

Raport z badania dostępny jest na stronie MRiRW: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja4>

5.7 Trwałość gospodarstw rolnych korzystających z inwestycji finansowanych z udziałem środków EFRROW – wybrane problemy teoretyczne i metodologiczne.

Wykonawca badania: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB.

W ramach realizacji badania został dokonany przegląd rozwiązań metodycznych wykorzystywanych do oceny trwałości inwestycji w rolnictwie. Całe opracowanie składa się z sześciu części.

W opracowaniu przeanalizowano problemy związane z definiowaniem trwałości i jej pomiarem.

Poddano szczegółowej analizie wybrane gospodarstwa rolne znajdujące się w polu obserwacji polskiego FADN. Do analizy trwałości wykorzystana została metoda PSM (Propensity Score Matching).

Raport z badania dostępny jest na stronie MRiRW: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja4>

6 POZOSTAŁE DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z EWALUACJĄ PS WPR

6.1 Minimalne wymogi w zakresie ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju

W okresie sprawozdawczym przygotowany został projekt „Minimalnych wymogów dotyczących ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju prowadzonych przez Lokalne Grupy Działania w perspektywie finansowej do 2027 r.” Dokument zawiera propozycję minimalnych wymogów jakie Lokalne Grupy Działania będą zobowiązane realizować w zakresie ewaluacji swoich Lokalnych Strategii Rozwoju (w tym częstotliwość przeprowadzania ewaluacji, sposób realizacji ewaluacji i jej zakres). Na obecnym etapie projekt jest konsultowany z zainteresowanymi stronami (LGD, Samorządy Województw).

6.2 Warsztaty ewaluacyjne dla Lokalnych Grup Działania

W dniach 18-20 czerwca 2024 r., w ramach organizowanej przez Krajową Sieć Obszarów Wiejskich ogólnopolskiej konferencji dla Lokalnych Grup Działania pn. „LEADER OSIĄGNIĘCIA, WYZWANIA I MOŻLIWOŚCI” zorganizowane zostały dla przedstawicieli LGD warsztaty z zakresu ewaluacji PS WPR. Celem warsztatów było lepsze zrozumienie procesu ewaluacji przez LGD, wzmocnienie umiejętności planowania ewaluacji oraz zebranie oczekiwań odnośnie do procesu ewaluacji w obecnej perspektywie finansowej.